

Stelselwijziging Jeugd

Jeugdbescherming

Jeugdbescherming

Deze digitale brochure is bedoeld voor gemeenten en geeft informatie over jeugdbescherming. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt wanneer een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jongere in de leeftijd van 0 tot 18 jaar (ernstig) wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet (voldoende) helpt.

De brochure is geschreven op een moment (september 2012) dat de decentralisatie van jeugdzorg – inclusief jeugdbescherming en jeugdreclassering – nog volop in voorbereiding is. We hebben ervoor gekozen de jeugdbescherming te beschrijven zoals die nu is, zonder vooruit te lopen op hoe het nieuwe jeugdzorgstelsel ingericht gaat worden.

We beperken ons tot een zeer compacte weergave van het omvangrijke onderwerp jeugdbescherming dat voor veel gemeenten relatief onbekend terrein is. Hier en daar hebben we verwijzingen naar meer uitgebreide informatie opgenomen.

In deze brochure vindt u antwoord op de volgende vragen:

1. Wat is jeugdbescherming en voor wie is het bedoeld? [Zie pagina 2](#)
2. Hoe verloopt het proces van opleggen en uitvoeren van jeugdbescherming? [Zie pagina 3](#)
3. Wat behelzen de verschillende jeugdbeschermingsmaatregelen? [Zie pagina 6](#)
4. Welke organisaties zijn betrokken bij jeugdbescherming en wat is hun rol/verantwoordelijkheid? [Zie pagina 8](#)
5. Wat is het wettelijk kader (regie, toezicht, financiering)? [Zie pagina 11](#)

De rol van gemeenten

In de huidige situatie is de rol van de gemeente bij jeugdbescherming zeer klein. Gemeenten zijn nog niet of nauwelijks bezig om zich voor te bereiden op de transitie van de jeugdbescherming, mede omdat er nog geen definitieve besluiten zijn gevallen over de structuren en wettelijke kaders waarbinnen dit gaat plaatsvinden. Informatie over gemeentelijke projecten op het gebied van jeugdbescherming, over hoe gemeenten zich voorbereiden op de stelselwijziging van de jeugdzorg is - op het moment dat die beschikbaar komt – te vinden op de website www.voordejeugd.nl evenals andere actuele informatie over dit onderwerp.

Een lijst met gebruikte afkortingen vindt u achterin deze brochure.

Wat is jeugdbescherming en voor wie is het bedoeld?

Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt wanneer een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jongere (ernstig) wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet (voldoende) helpt. Er zijn drie jeugdbeschermingsmaatregelen die de rechter kan opleggen: een OTS of onder toezichtstelling (veruit de meest voorkomende jeugdbeschermingsmaatregel), ontzetting uit de ouderlijke macht of ontheffing uit de ouderlijke macht.

Zie hoofdstuk 2 – 4 van deze brochure voor een uitgebreidere omschrijving van de jeugdbeschermingsmaatregelen en de rol van de instanties die bij jeugdbescherming betrokken zijn.

Doelgroep

Kinderen of jongeren die een jeugdbeschermingsmaatregel krijgen, zijn in de leeftijd van 0 tot 18 jaar en komen uit gezinnen waarin zij niet voldoende veilig en gezond opgroeien. Bijna altijd zijn dit gezinnen met ernstige problemen die zich op verschillende leefgebieden afspelen (multi-probleemgezinnen). Hierbij moeten we vooral denken aan een combinatie van meerdere van de volgende problemen: schulden, verslaving, huiselijk geweld, psychiatrische problematiek en LVB-problematiek (licht verstandelijke beperking).

Wanneer de (vrijwillige) hulpverlening aan kind en/of gezin niet of onvoldoende helpt om de opgroei- en opvoedsituatie in het gezin te verbeteren, of wanneer ouders weigeren om hulpverlening te aanvaarden, is zorg in een gedwongen kader – in de vorm van een jeugdbeschermingsmaatregel – vaak de enige optie die overblijft.

In acute situaties – waarin een kind gevaar loopt – kan ook een spoedprocedure worden gestart om een kind snel uit huis te plaatsen (zie hoofdstuk 3 van deze brochure: voorlopige OTS met machtiging uithuisplaatsing).

NB: De Raad voor de Kinderbescherming deed een verkennend onderzoek (2012) naar de problematiek van cliënten in beschermingszaken, waaruit blijkt dat in 80 procent van die gezinssituaties sprake is van multi-problematiek.

Een uitgebreider beeld van wie deze jongeren zijn, komt onder meer naar voren in:

- **Dicht op de huid**, geschreven portretten van multi-probleemgezinnen en de hulpverlening daar om heen. Geeft een goed beeld van de gezinssituatie van (een deel van) de doelgroep. Download pdf op www.dsp-groep.nl
- **Zitten op de bank**, geschreven portretten van multiprobleemgezinnen en de hulpverlening daaromheen. Geeft een goed beeld van de gezinssituatie van (een deel van) de doelgroep. Download pdf op www.dsp-groep.nl
- **Hard op het gedrag, zacht op de persoon**. Dit is een beschrijving van School2Care – waar jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel of jeugdbeschermingsmaatregel intensief worden begeleid om weer terug te kunnen keren naar het reguliere onderwijs. Download pdf op www.dsp-groep.nl
- casusbeschrijvingen op de website www.voordejeugd.nl

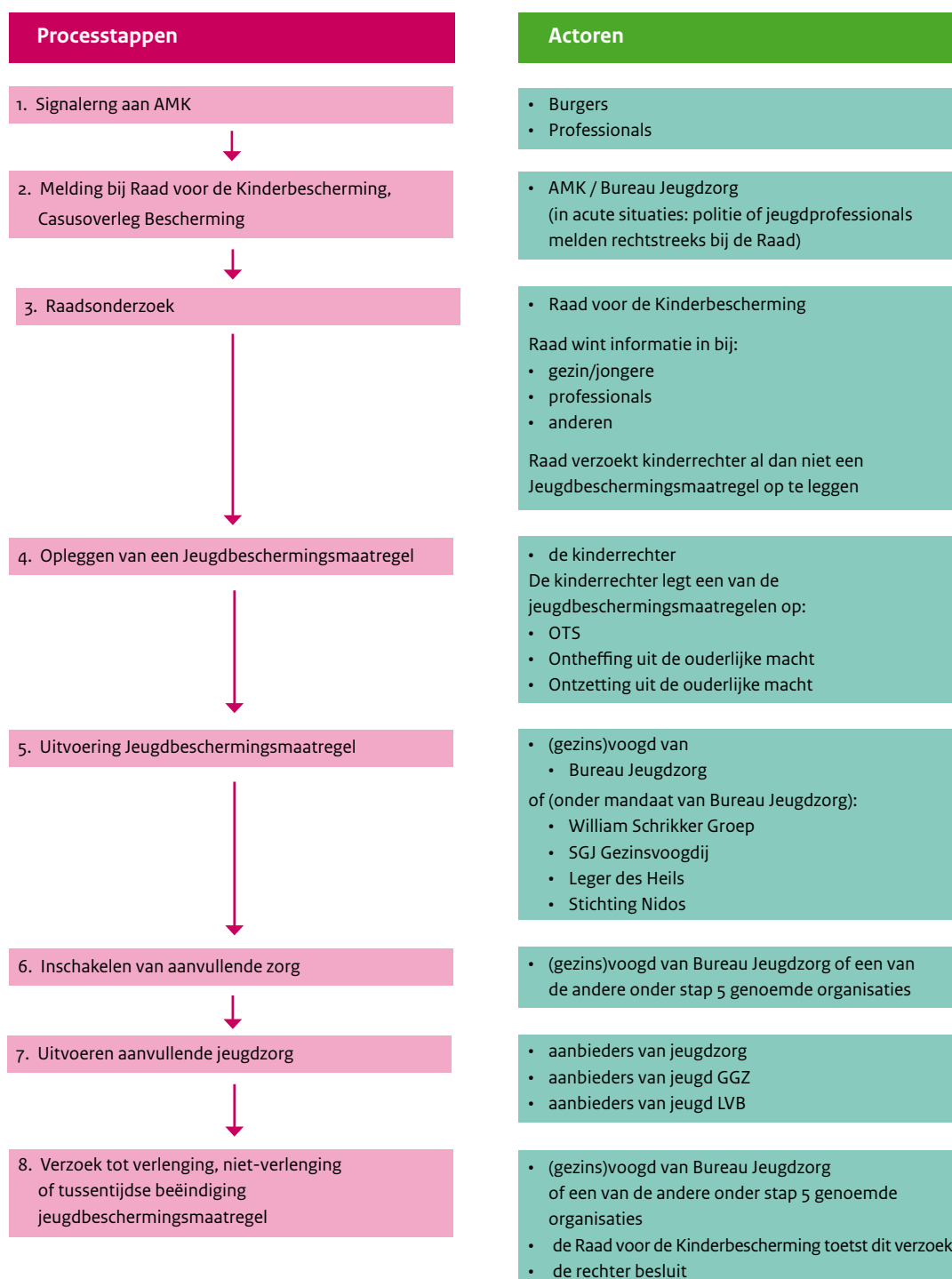
Meer informatie

Meer informatie over jeugdbescherming en verwante zaken is onder andere te vinden op de volgende websites:

www.kinderbescherming.nl/wat-doet-de-raad
www.jeugdzorgnederland.nl/jeugdbescherming
www.nji.nl (zoeken op trefwoord jeugdbescherming)

2. Hoe verloopt het proces van opleggen en uitvoeren van jeugdbescherming?

In onderstaand schema hebben we op vereenvoudigde wijze het procesverloop chronologisch weergegeven dat begint met het signaleren van zorgen om kinderen en jongeren en leidt tot het opleggen en uitvoeren van jeugdbescherming. Een korte omschrijving van de diverse processtappen vindt u in de toelichting op het schema.

Toelichting op het schema

1. Signalering: vermoedens van kindermishandeling of wanneer sprake is van zorg over de ontwikkeling van kind/jongere

Vermoedens van kindermishandeling worden afgegeven door tal van personen: zowel professionals (huisartsen, jeugdzorgwerkers, politie, leerkrachten, schuldhulpverleners, etc.) als burgers (buren, familie, bekenden). Zij stellen het AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, dit is ondergebracht bij Bureau Jeugdzorg) in kennis. Met vermoedens van kindermishandeling kunnen burgers ook terecht bij het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Verder is er voor professionals de mogelijkheid een zorgmelding te doen bij Bureau jeugdzorg, wanneer zij zich zorgen maken om de ontwikkeling van een kind/jongere. Daarnaast komen er signalen terecht bij Bureau jeugdzorg vanuit de diverse schakels in de zorgstructuur, zoals de Centra Jeugd en Gezin (CJG's), Zorg Advies Teams (ZAT's) op scholen, Veiligheidshuizen en op basis van de Verwijsindex Risicojongeren (VIR; hierin kunnen diverse professionals een risicosignaal afgeven).

2. Melding bij de Raad voor de Kinderbescherming, Casusoverleg Bescherming

Bureau jeugdzorg/AMK pakt deze signalen op en probeert altijd eerst om samen met kind/jongere en gezin de moeilijkheden op te lossen. Wanneer dit niet gaat, beoordeelt Bureau jeugdzorg/AMK vervolgens samen met de Raad voor de Kinderbescherming (in het zogeheten een of twee wekelijkse Casusoverleg Bescherming) of de zaak bij de Raad moet worden aangemeld.

In acute situaties van (vermoedens van) kindermishandeling, kunnen jeugdzorg professionals en politie rechtstreeks een melding doen bij de Raad voor de Kinderbescherming.

3. Raadsonderzoek

Na melding van een zaak aan de Raad voor de Kinderbescherming, start de Raad een onderzoek om vast te stellen of er sprake is van een bedreigde opvoedsituatie voor het kind/de jongere en of hulp in een gedwongen kader nodig is. Hiertoe voert de raadsonderzoeker gesprekken met ouders en kind/jongere zelf, maar eventueel ook met betrokken hulpverlening, onderwijs, politie en dergelijke. De Raad zoekt naar oplossingen die in het belang zijn van het kind, bij voorkeur samen met de ouders.

Ook kan het gebeuren dat de Raad zelf tijdens een ander onderzoek (strafzaak) stuit op een onveilige of ongezonde opvoed- en opgroeisituatie in een gezin. In dat geval besluit de Raad om naast de strafzaak ook een jeugdbeschermingsonderzoek te starten.

Op basis van het onderzoek verzoekt de Raad de kinderrechter om al dan niet een jeugdbeschermingsmaatregel op te leggen. De Raad doet zo'n verzoek alleen wanneer het onderzoek bevestigt dat de ontwikkeling van het kind/de jongere ernstig bedreigd wordt en vrijwillige hulp niet (meer) voldoende is en/of ouders geen hulp accepteren. Wanneer het advies van de Raad is om geen maatregel op te leggen, trekt de Raad zich terug en/of adviseert vrijwillige hulp aan de ouders/opvoeders.

4. Opleggen van een jeugdbeschermingsmaatregel

De kinderrechter beslist op grond van het advies van de Raad voor de Kinderbescherming om al dan niet een jeugdbeschermingsmaatregel op te leggen. Er zijn drie maatregelen waartoe de rechter kan besluiten (zie hoofdstuk 3 van deze brochure).

5. Uitvoering jeugdbeschermingsmaatregel: gezag voeren en toezicht houden

De jeugdbeschermingsmaatregel wordt uitgevoerd door de (gezins)voogdij. Meestal is dat Bureau jeugdzorg, soms ook voeren (gezins)voogden van een aantal landelijk werkende instellingen (William Schrikker Groep, SGJ Gezinsvoogdij, Leger des Heils en Stichting Nidos) onder mandaat van Bureau jeugdzorg de jeugdbeschermingsmaatregel uit. De taken van de (gezins)voogd verschillen al naar gelang de jeugdbeschermingsmaatregel. Bij een OTS (onder toezichtstelling), veruit de meest voorkomende maatregel, heeft de gezinsvoogd de volgende taken:

- waarborgen van de veiligheid van het kind
- monitoren en waarborgen van de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind
- regelen van aanvullende zorg en hulp voor opgroeien en opvoeden

6. Inschakelen van aanvullende jeugdzorg en andere zorg, diensten en voorzieningen

De (gezins)voogd stelt vast of en zo ja welke zorg noodzakelijk is in aanvulling op zijn eigen inzet, regelt dat dit wordt geleverd en vraagt hiervoor bij Bureau jeugdzorg een indicatiebesluit aan.

Bureau jeugdzorg is op basis van de Wet op de jeugdzorg (2005) de centrale toegang tot de jeugdzorg en geeft een indicatie af voor de zorg die niet vrij toegankelijk is, maar wel nodig om kind en/of ouders te ondersteunen. Het gaat hier om jeugdzorg (inclusief JeugdzorgPlus en pleegzorg), geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen (jeugd-ggz) en de zorg voor licht verstandelijk beperkte jeugdigen (jeugd-lvb).

7. Uitvoeren van aanvullende jeugdzorg

Aanvullende jeugdzorg wordt uitgevoerd door aanbieders van jeugdzorg, jeugd-ggz (geestelijke gezondheidszorg) en jeugd-lvb (zorg voor licht verstandelijk beperkte jeugdigen).

8. Verzoek tot verlenging, niet-verlenging of tussentijdse beëindiging jeugdbeschermingsmaatregel

De (gezins)voogd die de jeugdbeschermingsmaatregel uitvoert dient bij de kinderrechter een verzoek tot verlenging, niet-verlenging of tussentijdse beëindiging van de maatregel in. De Raad voor de Kinderbescherming heeft hier een toetsende rol. De rechter besluit.

3. De jeugdbeschermingsmaatregelen nader omschreven

Om de ontwikkeling van een kind/jongere veilig te stellen, kan de rechter de volgende jeugdbeschermingsmaatregelen opleggen:

1. Ondertoezichtstelling met of zonder een machtiging tot uithuisplaatsing
2. Ontheffing uit het ouderlijk gezag
3. Ontzetting uit het ouderlijk gezag

OTS is de meest voorkomende en de lichtste maatregel. Ontheffing en ontzetting uit het ouderlijk gezag zijn zwaardere maatregelen.

1a: Ondertoezichtstelling (OTS)

Als de kinderrechter een OTS uitspreekt, krijg het kind/de jongere een gezinsvoogd toegewezen. Meestal is dit een gezinsvoogd van Bureau jeugdzorg, maar dit kan ook een gezinsvoogd zijn van de William Schrikker Groep (wanneer er sprake is van een beperking bij kind of ouders), SGJ gezinsvoogdij, het Leger des Heils of Stichting Nidos (wanneer het gaat om vluchtelingen en asielzoekers). Deze landelijk werkende organisaties voeren de maatregel in dat geval uit onder mandaat van Bureau jeugdzorg.

De gezinsvoogd begeleidt het kind/de jongere en zijn ouders bij het oplossen van de opgroei- en opvoedproblemen. De ouders behouden beperkt gezag over hun kind en blijven zelf verantwoordelijk voor de opvoeding. Zowel ouders als kind zijn verplicht de aanwijzingen op te volgen die de gezinsvoogd geeft.

Belangrijkste doel van een OTS is om de band tussen ouders en kind te herstellen en om een veilige en gezonde opgroei- en opvoedsituatie te realiseren.

Een OTS wordt voor de duur van maximaal 1 jaar uitgesproken en kan op verzoek verlengd of beëindigd worden (zie stap 8 van het schema in hoofdstuk 2 van deze brochure).

In principe blijft het kind thuis wonen, maar tijdens een OTS kan het noodzakelijk zijn dat een kind/jongere uit huis moet worden geplaatst. De gezinsvoogd vraagt in dat geval een machtiging uithuisplaatsing (MUHP) die de kinderrechter vervolgens kan opleggen.

Verlenging en afsluiting van de MUHP lopen in de regel gelijk met verlenging en afsluiting van de OTS.

Voor een uithuisplaatsing is niet altijd een machtiging van de kinderrechter nodig. De ouders kunnen zelf ook tot uithuisplaatsing overgaan, wanneer Bureau jeugdzorg (de gezinsvoogd) daar geen bezwaar tegen heeft. Ook kan de uithuisplaatsing geschieden met instemming van de ouders.

1b: Voorlopige OTS met machtiging uithuisplaatsing voor beperkte duur (spoedprocedure)

Als een kind acuut gevaar loopt en snel uit huis geplaatst moet worden, kan de Raad voor de Kinderbescherming of Bureau jeugdzorg of het Openbaar Ministerie de kinderrechter om een VOTS (voorlopige ondertoezichtstelling) met een uithuisplaatsing voor beperkte duur verzoeken. Het kind wordt in dat geval uit huis geplaatst en verblijft in een passend pedagogisch klimaat bij een pleegouder of een accommodatie of een verblijf met als doel observatiediagnostiek.

Een dergelijke VOTS met uithuisplaatsing wordt voor maximaal 3 maanden uitgesproken. De Raad voor de Kinderbescherming voltooit binnen die tijd het Raads-onderzoek. Op basis hiervan besluit de kinderrechter een OTS en/of UHP voor langere duur (maximaal 1 jaar) op te leggen.

1c: OTS in combinatie met een machtiging gesloten uithuisplaatsing

Een verzoek tot OTS met machtiging tot gesloten uithuisplaatsing wordt alleen gedaan wanneer de opgroei- en opvoedproblemen de ontwikkeling van kind/jongere naar volwassenheid zeer ernstig belemmeren en wanneer het nodig is om een setting te creëren waarin het kind/de jongere zich niet kan onttrekken aan de zorg die nodig is (en zijn ouders evenmin). Accommodaties voor gesloten jeugdzorg worden aangewezen door de ministeries van VWS en Veiligheid en Justitie.

Het verzoek tot een gesloten machtiging kan gedaan worden door de Raad voor de Kinderbescherming of door Bureau jeugdzorg.

Overigens is het ook mogelijk dat ouders met gezag toestemming geven voor gesloten plaatsing van hun kind. Hiervoor is geen OTS of andere jeugdbeschermingsmaatregel nodig.

Een OTS gecombineerd met een plaatsing in gesloten jeugdzorg kan in principe verlengd worden na het bereiken van de meerderjarigheid (18 tot 21 jaar). In de praktijk gebeurt dit zelden, omdat een gesloten plaatsing bij meerderjarigheid alleen mag worden verlengd wanneer alle direct betrokkenen hiermee instemmen.

2. Ontheffing uit het ouderlijk gezag

Als ouders niet in staat (ongeschikt en/of onmachtig) zijn om hun kind op te voeden en te verzorgen, bepaalt de rechter dat een ander voor onbepaalde tijd het gezag over het kind krijgt. Meestal is dat een voogd van Bureau jeugdzorg. Deze oefent in die situatie de voogdij over het kind uit. Het kind wordt opgevoed in een pleeggezin of tehuis. De ouders hebben officieel niets meer over hun kind te vertellen, maar blijven wel zo veel mogelijk bij hem betrokken. Meestal woont het kind in deze gevallen al niet meer thuis en is het door middel van de ontheffing definitief uit huis geplaatst.

De rechter kan de ontheffing niet uitspreken als de ouders zich hiertegen verzetten, maar de wet kent enkele uitzonderingen op dit principe. Dan is sprake van een 'gedwongen ontheffing'.

Een verzoek tot ontheffing kan worden ingediend door de Raad voor de Kinderbescherming en het Openbaar Ministerie (OM) en onder bepaalde voorwaarden door de pleegouders. Een ontheffing geldt voor onbepaalde tijd, maar eindigt zodra het kind meerderjarig wordt. Een ontzetting is niet definitief, de ouder kan in gezag worden hersteld.

3. Ontzetting uit het ouderlijk gezag

Als ouders zich verwijtbaar misdragen tegenover hun kind, kunnen zij door de rechter uit het ouderlijk gezag ontzet worden. Het gezag over het kind wordt meestal overgedragen aan Bureau jeugdzorg, dat dan de voogdij over het kind uitoefent. Het kind gaat naar een pleeggezin of tehuis.

De rechter kan de ontzetting alleen uitspreken als hij dit in het belang van het kind noodzakelijk vindt. Als grond voor ontzetting gelden onder meer: slecht levensgedrag, misbruik van gezag, een strafrechtelijke veroordeling tot een vrijheidsstraf van twee jaar of meer wegens een met of tegen de minderjarige gepleegd delict, het veronachtzamen van de aanwijzingen van de voogd of het belemmeren van een uithuisplaatsing (UHP) op grond van een OTS en het teruggeisen of terugnemen van een pleegkind.

Vanwege het van oudsher onterende karakter van de ontzetting (de ontzette ouder werd tot 1983 uitgesloten van actief en passief kiesrecht), wordt slechts zeer weinig verzocht tot ontzetting.

De ontzetting geldt voor onbepaalde tijd, maar eindigt zodra het kind meerderjarig wordt. Een ontzetting is echter niet definitief, de ouder kan in gezag worden hersteld.

4. Wat is de rol van de bij jeugdbescherming betrokken organisaties en partijen?

Verschillende organisaties en partijen zijn actief bij de jeugdbescherming betrokken. Van de belangrijkste geven wij een korte omschrijving. Dit zijn:

1. Bureau jeugdzorg/AMK
2. Raad voor de Kinderbescherming
3. Rechtbank/kinderrechter
4. OM/officier van justitie
5. Bureau jeugdzorg
6. Instellingen voor (gezins)voogdij, naast Bureau jeugdzorg:
 - a. William Schrikker Groep
 - b. SGJ gezinsvoogdij
 - c. Leger des Heils
 - d. Stichting Nidos
7. Instellingen voor aanvullende zorg:
 - a. Jeugdzorg
 - b. Jeugd-GGZ en verslavingszorg
 - c. LVB
 - d. MEE

1. Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)

Het AMK (ondergebracht bij Bureau jeugdzorg) geeft voorlichting en informatie over kindermishandeling en biedt voorlichting en advies bij een vermoeden hiervan.

Bij opvoedproblemen kunnen ouders zelf Bureau jeugdzorg inschakelen. Ze kunnen echter ook te maken krijgen met Bureau jeugdzorg /AMK als anderen zich ongerust maken over de opvoed- en opgroeisituatie van hun kind(eren) en dit neerleggen bij Bureau jeugdzorg/AMK.

Signalen van zorg over de ontwikkeling of vermoedens van mishandeling worden afgegeven door tal van personen: zowel professionals (huisartsen, jeugdzorgwerkers, politie, leerkrachten, schuldhulpverleners, etc.) als burgers (buren, familie, bekenden).

Bureau jeugdzorg voert daarnaast ook de jeugdbeschermingsmaatregelen uit en geeft indicaties af wanneer er aanvullende specialistische (jeugd)zorg nodig is.

Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG)

Met vermoedens van kindermishandeling kunnen burgers (inclusief daders en slachtoffers) en professionals ook terecht bij het Steunpunt Huiselijk Geweld. Dit is een toegankelijk, telefonisch steunpunt voor informatie, advies, melding en doorverwijzing. In geval van kindermishandeling verwijst het SHG door naar het AMK.

2. Raad voor de Kinderbescherming

Wanneer jeugdbescherming aan de orde is, heeft de Raad voor de Kinderbescherming de volgende taken:

- De Raad onderzoekt op verzoek van Bureau jeugdzorg en het AMK de situatie van een kind/jongere en zijn gezins-situatie om te bezien of een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is.
- Tijdens een onderzoek in het kader van een strafzaak dat de Raad uitvoert, kan blijken dat de situatie van een kind/jongere zo bedreigend is voor zijn ontwikkeling, dat de Raad zelfstandig besluit om te onderzoeken of hier een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is.
- De Raad kan op basis van het Raadsonderzoek de rechter verzoeken een jeugdbeschermingsmaatregel uit te spreken.
- De Raad doet op verzoek (met name van jeugdzorg en politie) onderzoek in crisissituaties waarbij sprake is van een acute en ernstige bedreiging van (de belangen van) een kind/jongere en verzoekt zo nodig de rechter een (voorlopige) maatregel van jeugdbescherming uit te spreken.
- De Raad toetst de onderbouwing van beslissingen van Bureau Jeugdzorg/landelijk werkende (gezins)voogdij-instellingen (zoals de William Schrikker Groep en het Leger des Heils) met betrekking tot de verlenging, de niet-verlenging en de tussentijdse beëindiging van een ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing van een minderjarige.

3. Kinderrechter

Jeugdbescherming ((gezins)voogdij) valt onder het civiele recht. De kinderrechter besluit vanuit het perspectief van de rechten van het kind al dan niet een jeugdbeschermingsmaatregel op te leggen. Zijn beoordeling in hoeverre het kind in zijn opgroeien bedreigd of belemmerd wordt, vindt plaats op grond van het advies dat de Raad voor de Kinderbescherming vanuit zijn onderzoek geeft.

4. Openbaar Ministerie

Het Openbaar Ministerie (OM) kan, wanneer het bezig is met een strafzaak, een verzoek doen tot het opleggen van een jeugdbeschermingsmaatregel. Dat gebeurt slechts in enkele gevallen.

5. Bureau jeugdzorg

Bureau jeugdzorg vervult binnen de context van de jeugdbescherming meerdere rollen en taken:

- Verzamelt en onderzoekt zorgmeldingen van professionals die zich zorgen maken over de ontwikkeling van een kind/jongere. Bureau jeugdzorg zoekt met kind/jongere en ouders naar een oplossing in de vorm van vrijwillige (jeugd)zorg en/of andere hulp.
- Verzoekt om een onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming bij ernstige zorgen over de ontwikkeling van een kind – en wanneer hulp in een vrijwillig kader niet helpt of niet wordt aanvaard.
- Voert de door de kinderrechter opgelegde jeugdbeschermingsmaatregelen uit. De (gezins)voogd van Bureau jeugdzorg heeft als belangrijkste taak de veiligheid en een gezonde ontwikkeling van het kind/de jongere te waarborgen en te volgen en – waar nodig – aanvullende zorg en hulp in te schakelen.
- Geeft – indien nodig – een indicatie af voor aanvullende (niet vrij toegankelijke) jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg en/of jeugd LVB (zorg voor licht verstandelijk beperkte jeugdigen).

6. Overige instellingen voor (gezins)voogdij

(Gezins)voogden van verschillende instellingen voeren de jeugdbeschermingsmaatregel uit. In de eerste plaats is dat Bureau jeugdzorg, maar onder mandaat van Bureau jeugdzorg werkt ook een aantal landelijke instellingen: de William Schrikker Groep (WSG), SGJ gezinsvoogdij, Leger des Heils (LdH) en Stichting Nidos.

William Schrikker Groep (WSG)

William Schrikker Jeugdbescherming is een zelfstandig onderdeel van de William Schrikker Groep.

William Schrikker Jeugdbescherming wordt ingeschakeld als de kinderrechter een kindbeschermingsmaatregel uitsprekt over een kind met een beperking of een kind van ouders met een beperking.

De William Schrikker Jeugdbescherming werkt voor:

- Licht, matig of ernstig verstandelijke beperkte kinderen (IQ < 70).
- Zwakbegaafde kinderen met een sociaal-emotionele beperking (IQ tussen 70 en 85).
- Kinderen met een lichamelijk beperking die de ontwikkeling tot zelfstandigheid remt.
- Zintuiglijk beperkte kinderen: slechthorend of doof, slechtziend of blind.
- Ernstig Meervoudig Beperkt (E.M.B.).
- 0 tot 6-jarigen met verhoogd medisch risico op een blijvende beperking.
- Jongeren met een ernstige lichamelijke chronische of progressieve ziekte.
- Kinderen van ouders met een beperking.

SGJ gezinsvoogdij

De hulpverleners van SGJ Christelijke Jeugdzorg kijken vanuit een christelijk perspectief naar mensen. Gezinsvoogden van SGJ voeren namens Bureau Jeugdzorg de ondertoezichtstellingen uit in christelijke gezinnen en zijn betrokken bij alle belangrijke beslissingen voor het kind. Het doel van een kindbeschermingsmaatregel is te zorgen voor een verbetering van de opvoedings situatie.

Leger des Heils (LdH)

Het Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering werkt vanuit een christelijke missie en voert namens Bureau jeugdzorg ondertoezichtstelling en voogdij uit. Het Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering biedt ook pleegzorg en andere professionele hulp aan jongeren, volwassenen en gezinnen die met justitie in aanraking zijn gekomen of dreigen te komen.

Stichting Nidos

Stichting Nidos is met ingang van 1 december 2001 aanvaard door het ministerie van Veiligheid en Justitie als voogdij- en gezinsvoogdijinstelling voor vluchtelingen en asielzoekers. Nidos is een landelijk werkende instelling die op algemene grondslag werkt.

De hulpverlening van Nidos is specifiek gericht op alleenstaande minderjarige vluchtelingen, asielzoekers en jongeren die in Nederland verblijven zonder asielaanvraag en voor wie terugkeer naar het land van herkomst een reële optie is.

Voor deze jongeren dient, voor zover het gezag in Nederland niet wordt uitgeoefend, een voogdijvoorziening te worden getroffen. De instelling verzorgt, in het verlengde van de voogdij, ook de opvang voor een deel van haar pupillen. Tevens voert de instelling de kinderbeschermingsmaatregel OTS uit wanneer het om kinderen uit vluchtelingengezinnen gaat.

7. Instellingen voor aanvullende zorg, diensten en voorzieningen

De uitvoering van zorg die aanvullend is op de inzet van de (gezins)voogd ligt bij diverse instellingen. De belangrijkste zijn: jeugdzorginstellingen, instellingen voor jeugd-GGZ (geestelijke gezondheidszorg) en verslavingszorg, LVB (licht verstandelijke beperking), MEE en diverse lokale diensten en voorzieningen.

Jeugdzorg

Jeugdzorg is precies wat het woord zegt: zorg voor de jeugd. Zorgen dat jongeren veilig kunnen opgroeien.

Jeugdzorgorganisaties helpen jongeren en hun ouders daarbij. Dat kan op heel veel manieren gebeuren: thuis of in een instelling, kort of lang, individueel of als gezin, 'licht' (bij relatief makkelijk op te lossen problemen) of 'zwaar' (bij ernstige opgroei- en opvoedproblemen), vrijwillig of door de rechter afgedwongen met een jeugdbeschermingsmaatregel. Al deze zorg wordt geregeld in de Wet op de jeugdzorg (2005).

Jeugd-GGZ en verslavingszorg

Jeugd-GGZ behandelt kinderen en jeugdigen met psychische problemen. Vaak zijn dit problemen die hun ontwikkeling verstoren en/of duidelijk leiden tot disfunctioneren in het dagelijks leven. In die gevallen is specialistische diagnostiek en behandeling nodig die de zogeheten tweedelijns jeugd-GGZ biedt.

Deze tweedelijns jeugd-GGZ wordt aangeboden door categorale instellingen voor kinder- en jeugdpsychiatrie en vele jeugdafdelingen binnen GGZ-instellingen waar zorg wordt aangeboden aan alle doelgroepen van alle leeftijden. Voor jeugdigen met verslavingsproblematiek is een specialistisch aanbod beschikbaar. Het gaat hierbij onder meer om verslaving aan nicotine, alcohol, drugs, slaap- en kalmeringsmiddelen, gamen en gokken.

LVB: zorg voor kinderen/jongeren met een licht verstandelijke beperking

In onze samenleving komt een grote groep kinderen en jongeren in ernstige problemen als gevolg van een lager intellectueel functioneren en beperkte sociale redzaamheid (leer- en opvoedingsproblemen, ernstige gedragsproblemen of psychiatrische stoornis, vaak in combinatie met problemen in de gezinssituatie zoals mishandeling, verwaarlozing, verslaving of seksueel misbruik). Deze kinderen worden veelal aangeduid als LVB: Licht Verstandelijk Beperkt. Hun problemen schuilen niet alleen in die licht verstandelijke beperking, maar in een complex van factoren.

Diverse orthopedagogische behandelcentra bieden een gespecialiseerd aanbod van behandeling en begeleiding voor deze kinderen en jongeren. De orthopedagogische behandeling en begeleiding richt zich op de ontwikkeling en ontplooiing van het kind in gezin en samenleving. Daarbij vormt behandeling van psychiatrische en gedragsstoornissen een belangrijk onderdeel.

MEE

MEE ondersteunt ouders en kinderen met een beperking bij vragen over opvoeding & ontwikkeling, leren & werken, samenleven & wonen en regelgeving & geldzaken. MEE is erop gericht dat ouders en jongeren zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk mee kunnen doen in de samenleving en zelf de regie houden over hun leven.

Lokale diensten en voorzieningen

Diverse lokale diensten en voorzieningen kunnen deel uitmaken van het geheel aan aanvullende zorg en hulp. Het gaat hier onder meer om scholing, leer/werktrajecten, toeleiding naar werk, huisvesting, schuldhulpverlening en maatschappelijk werk.

5. Wettelijke kader: regie, toezicht en financiering

Toezicht en regie door de provincie

De Wet op de jeugdzorg (Wjz) (2005) geeft de provincie de rol als de belangrijkste sturende overheid in het jeugdzorgstelsel.

- De provincie is verantwoordelijk voor het naar behoren uitvoeren van de taken van Bureau jeugdzorg. Wanneer een juiste uitvoering van de wet door Bureau jeugdzorg in gevaar komt door handelen of nalaten van het bestuur of leden van de Raad van Toezicht van Bureau jeugdzorg, heeft de provincie de bevoegdheid om bestuur of leden te schorsen, te ontslaan of tijdelijk in de leiding van Bureau jeugdzorg te voorzien (artikel 4 en 41 Wjz). Verder kan de provincie Bureau jeugdzorg een schriftelijke aanwijzing geven als zij van oordeel is dat Bureau jeugdzorg de wet niet, onvoldoende of onjuist naleeft (artikel 16 Wjz).
- De provincie is verantwoordelijk voor een aanbod van jeugdzorg waarop ingevolge de wet aanspraak bestaat (artikel 3 en 41 Wjz). Wanneer de jeugdzorg waarop de cliënt aanspraak heeft, niet voorhanden is (bijvoorbeeld omdat er wachtlijsten zijn), kan de cliënt uiteindelijk zijn aanspraak rechtens van de provincie afdwingen (MvY 28 168, pag. 12).
- Bij het recht op jeugdzorg gaat het om zorg die het belang van een onbedreigde ontwikkeling van een jeugdige dient. In de Wet op de jeugdzorg staat dat zorg in verband hiermee niet ingrijpender is dan noodzakelijk en wordt geboden zo dicht mogelijk bij de plaats waar de cliënt verblijft, gedurende een zo kort mogelijke periode (artikel 5, lid 4 Wjz). Aandachtspunten hierbij zijn: preventie, tijdige verwijzing bij ernstige problematiek, zo mogelijk voorkomen van het gedwongen kader, indien nodig tijdig en adequaat inschakelen van het gedwongen kader, zo veel mogelijk voorkomen van zware zorg en uithuisplaatsingen.
- De provincie is verantwoordelijk voor het tot stand komen en uitvoeren van een provinciaal beleidskader jeugdzorg en een uitvoeringsprogramma waarmee samenhang in de jeugdzorg wordt gebracht – gebaseerd op de voornemens van zorgverzekeraars, de gemeente en het ministerie van Veiligheid en Justitie om in de behoefte aan jeugdzorg te voorzien (artikel 30-32 Wjz).

Toezicht door Rijk en de Inspectie Jeugdzorg

Het Rijk is verantwoordelijk voor het doeltreffend en doelmatig functioneren van het jeugdzorgstelsel als geheel (artikel 34-40 Wjz) en houdt toezicht op het juist uitvoeren van de Wet op de jeugdzorg (Wjz) door provincies. Het Rijk heeft aanwijzingsbevoegdheid ten aanzien van de provincies (artikel 17, 31 en 33 Wjz). Een omissie in de wet is dat het Rijk

een stadsregio geen aanwijzing kan geven (die zou via de provincie moeten verlopen).

Als het nemen van maatregelen onmiddellijk nodig is, vanwege gevaar voor een ernstige aantasting van de cliëntbelangen, kan de Inspectie Jeugdzorg (die ressorteert onder het ministerie van VWS) een schriftelijk bevel aan Bureau jeugdzorg geven, waarvan een afschrift naar de provincie wordt gestuurd. De Inspectie heeft verder de taak om de kwaliteit van de bureaus jeugdzorg en de jeugdzorg bewaken.

Financiering

De bureaus jeugdzorg inclusief het AMK worden betaald door de provincies en de grootstedelijke regio's. Op hun beurt krijgen de provincies hiervoor financiering van de rijksoverheid in de vorm van een doeluitkering. Incidenteel vullen provincies met autonome middelen deze doeluitkering aan, bijvoorbeeld om wachtlijsten weg te werken of innovatie mogelijk te maken. De taken die de bureaus jeugdzorg verrichten in het kader van de uitvoering van jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen worden door het ministerie van Veiligheid en Justitie bekostigd, en de taken in het kader van de toegang tot de jeugdzorg en die van het AMK door het ministerie van VWS.

Om de hoogte van de subsidie voor jeugdbescherming en jeugdreclassering te bepalen, stelt het ministerie van Veiligheid en Justitie jaarlijks het budget vast op basis van PxQ (P staat voor de prijs van het product en Q voor het aantal malen dat een product geleverd wordt in een jaar). Hierbij wordt het budget voor het nieuwe jaar vastgesteld in het jaar T op basis van de aantallen van het voorafgaande jaar (T-1 systematiek). Er zijn verschillende normbedragen voor jeugdbescherming namelijk:

- voor een OTS korter dan 1 jaar
- voor een OTS van 1 jaar of langer
- voor (voorlopige) voogdij

De prijzen c.q. normbedragen voor de jeugdbescherming worden periodiek bijgesteld. Overigens geldt deze wijze van financiering niet voor de overige taken van het bureau jeugdzorg (AMK, indicatiestelling/toegang), die op basis van budgetsubsidie worden gefinancierd. De meeste bureaus jeugdzorg gebruiken de PxQ systematiek wel om de hoogte van de benodigde subsidie te ramen.

De Raad voor de Kinderbescherming en Halt worden rechtstreeks door het ministerie van Veiligheid en Justitie gefinancierd.

Lijst met afkortingen jeugdreclassering

BARO	Basis Raadsonderzoek (een oude term die soms nog gehanteerd wordt)
BJZ	Bureau Jeugdzorg
JR	Jeugdreclassering
NIFP	Nederlands Instituut voor Forensische psychiatrie en psychologie
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
RC	Rechter-commissaris
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
ZM	Zittende Magistratuur
LVG	Licht Verstandelijk Gehandicapt
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
LdH	Leger des Heils
UHP	Uithuisplaatsing
MUHP	Machtiging Uithuisplaatsing
OTS	Ondertoezichtstelling
AKJ	Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg
WSG	William Schrikker Groep
SGJ	Stichting Christelijke jeugdzorg
JB	Jeugdbescherming
VenJ	Ministerie van Veiligheid en Justitie
VWS	Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport
ZAT	Zorg- en adviesteam
LVB	Licht Verstandelijke Beperking
SHG	Steunpunt Huiselijk Geweld
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
BARO	Basis Raadsonderzoek (is verouderde term)

NB: Niet al deze afkortingen zijn in de brochuretekst gebruikt.

Colofon

Deze brochure werd gemaakt in opdracht van het Transitiebureau Jeugd. Het Transitiebureau Jeugd bestaat uit medewerkers van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ), het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).
Tekst: DSP-groep (Bram van Dijk, Karin Schaafsma)